

Om Rudolf Steiner 1861 – 1925

Rudolf Steiner blev født i Østrig-Ungarn i 1861. Han studerede filosofi og antropologi (okkultisme). Han så hvert barn som et åndeligt væsen i udvikling. Videnskabsformidlingen skulle derfor hjælpe barnets åndelige udvikling frem og ikke kun være en formidlingsinstitution for intellektuel viden. Hans tanker har været lige så omstridte som afholdte. Humanismen med mennesket i centrum har stået centralt i hans pædagogiske tankebaner.

Det voksende menneske – pædagogisk grundtanke

Hvad er så den bærende idé i Steinerpædagogikken? Den korte udgave er: troen på det enkelte menneskes uendelige muligheder. Alle børn bærer et løfte med sig fra fødslen om at lære, hele tiden blive mere menneske, fortsætte med at være skabende. Dette løfte bliver dog alt for ofte slet ikke indfriet. Omgivelsernes mange begrænsninger bidrager ofte til at skabe hindringer for virkelig læring. Samfundet vil noget, som barnet inderst inde ikke vil. Barnet vil nemlig begejstres, mens samfundet helst vil fylde det med ”nyttige”, snusfornuftige sandheder. Gradvis nedbrydes lærelyst og originalitet, vi tilpasses og ender som kopier.

Kernespørgsmålet bliver: hvordan kan opdragelsen hjælpe det voksende menneske til sand frihed? Rigtig meget af det, som afgør vores skæbne udspiller sig jo i vores barndom. Og det er en lang periode fra barn til voksen. Hvad kan vi læse ud af barnets naturlige ytringer?

Barndommens egenart

Barndommen er legens og fantasiens skabende tid. Læringen må derfor tage sit udgangspunkt i det, som er barnets mest naturlige tilbøjelighed: at skabe indre billeder med rod i virkelighedens mangfoldige verden. I legen bearbejder barnet virkeligheden i skabende handling. Den vigtigste læring hos børn finder sted, ved at sanserne stimuleres. Dette gælder i særlig grad dybereliggende sanser som bevægelsessans, livssans og ligevægtssans. Et legende barn synger, danser, hopper og løber. Det legende barn lærer med hele sig. Men det ved ikke, at det lærer. Først når barnet er skolemodent, vil det have ordentligt udbytte af at sidde stille på en stol og lytte til fortællinger og forklaringer. Da ved barnet: nu lærer jeg noget.

Steiner-pædagogikken – vigtige træk

Steinerpædagogikken forsøger at udvikle denne naturlige lyst hos barnet til en læreproces, hvor hele barnet kan være virksomt. Hvordan foregår for eksempel formidlingen af et lærestof på de mellemste klasses trin? Udgangspunktet må være en engageret, mundtlig formidling af stoffet fra lærerens side, allerhelst i form af en fortælling. Det fortalte er noget, som altid begejstrer, og som derfor nedfælder sig som et indre billede, et fantasibillede, i hvert barn som lytter. Dette har pædagoger til alle tider været klar over. Men hvordan foregår læringen videre?

Bearbejdelse af lærestoffet

Det sker, ved at lærestoffet bliver ”kunstnerisk” bearbejdet ud fra det indre billede, som barnet har dannet. Bearbejdelsen kan ske gennem tegning, maling, modellering, bevægelse, samtale eller skrivning af egne tekster. Her lærer barnet, at alt arbejde er en proces, et slid. Og det er billederne, som skal leve, billederne får sin tid i barnet. Her finder vi en af de væsentligste forskelle mellem

almindelig pædagogik og Steinerskole. Begrebsopbygningen bliver ikke forceret, men erobres gradvist og naturligt. Centralt her står bestræbelserne på at få fagene til virkelig at hænge sammen, støtte hinanden, og dette sker ved, at de store emner i skoleplanen kommer tilbage i de kunstneriske og praktiske aktiviteter. Hånd, hoved og hjerte arbejder i samme retning.

Alderstrinene og lærestoffet

Menneskets naturgivne lange barndom kan synes ineffektiv fra et læringssynspunkt. Steinerpædagogikken tager den særdeles alvorligt og indretter læringsudviklingen netop efter denne. Her beskrives egenarten for hver livsalder og de udviklingsmuligheder, som netop dette alderstrin byder på. Den vigtige inddeling i 7-års perioder er nok kendt. Læreplanen for Steinerskolen forsøger derfor at finde det stof, som "svarer til" barnets alder, den aktuelle levealders fysiske og psykiske behov. Man må slet og ret forestille sig, at det rette stof tænder en begejstringens ild i barnet. Denne måske uvante tanke, synes bekræftet gennem Steinerskolens praksis. Læreplanstræet giver et hovedindtryk af læreplansstoffet. Her vil man lægge mærke til, hvordan lærestoffet hele tiden udvikler sig fra det billedmæssige til det mere forstandsmæssige. Fra visdommen i eventyr, fabel, legende og myte i de mindste klassetrin til moderne kritisk samfundsbetragtning, kemi, databehandling osv. i de højere klasser. Børnene får lov til at gå menneskehedens egen vej fra "mythos" til "logos".

Det kunstneriske i skolen

Det næste, man noterer sig, er de mange kunstneriske indslag. I de mindste klasser er de fleste kunstneriske aktiviteter integreret i fagene, mens der for de højere klassetrin oftere står kunstneriske fag på timeplanen. Den kunstneriske aktivitet gør det muligt og naturligt, at klasserne mødes til månedsfester og afslutninger for at vise hinanden, hvad de har øvet af digte, sange, små skuespil, eurytmi eller dans.

Hvor er lærebøgerne?

Man vil også se, at i denne skole glimrer lærebøgerne ved sit totale fravær i de små klasser. Først som hjælpebøger, tekstsamlinger, opgavehæfter eller opslagsbøger vil de efterhånden finde deres naturlige plads i undervisningen. Senere får eleverne godt nok prøver på de højere klassetrin, men aldrig eksamen. Dette leder hen til endnu et vigtigt særkende ved Steinerskolerne: der anvendes ikke karakterer, kun uformelle vurderinger. Ved årsafslutningen skrives et omfattende vidnesbyrd til hver elev. For de ældre elever skrives der vurderinger for hvert fag til skoleårets afslutning.

Hvor vigtigt er det med ro i timerne?

En besøgende oplever naturligvis tonen, stemningen på skolen. Mange siger, den er glad, frisk, spontan. Fri. Er der megen uro? Det kommer an på. Visse typer uro kan være tegn på, at der foregår noget nyttigt. Dog er ro i timerne næsten hele tiden værd at stræbe efter. Koncentration er i vor tid en mangelvare.

6-års-reformen og Steinerskolen: de går formelt på skolen

Steinerskolen er imod 6-åriges indtræden i skolen, men må følge ministeriets retningslinier. Derfor er 6-årige formelt tilknyttet Steinerskolen, men fungerer nærmest som fortsat tilknyttet Steinerbørnehaven. Den 6-årige med sin kropslige uro, trang til udfordring, tandløshed og trods, med sin nyerhvervede evne til at balancere, at mestre nye redskaber, føre an i leg eller planlægge den, lever lige så godt endnu en tid i efterligningens abe-efter-alder. De kan lære meget, men skolemodne er de ikke. Det vigtigste tegn på, at denne tid nærmer sig, er, som tidligere nævnt, at

hukommelseskrafterne bliver frigjort. Der er de fleste 7-årige, de kan begynde i en klasse og få sin lærer.

Skolealderen fra 7 til 14

Den klassiske skolealder er 7-års perioden mellem tandfældning og pubertet. Det er en glanstid for læring, hvis det kan lykkes at vinde elevernes tiltro og tillid. Men så må læreren våge at satse. Meget skal ske. Børnene skal lære at læse, skrive og regne, de skal høre eventyr, sagn og saga, de skal opleve historiens vingesus, og de skal møde dyr, planter, sten og stjerner. Alt dette stof må læreren stå for. Lærerens egen beretning er garantien for, at dette er værd at lære. Ingen lærebog, TV- eller computerskærm kan gå foran lærerens levende ord, øjenkontakt mellem elev og lærer eller det spontane spørgsmål fra klassen.

Læreren – vejviser og autoritet

Læreren er i denne tid den selvskrevne vejviser. I begyndelsen en helt og absolut tryghedsskabende autoritet, mod slutningen mindre. Vejen mod målet, elevens selvstændighed, går gennem den gradvise aftrapning af den voksnes autoritet.

Ungdomsårene og puberteten

De sidste af ungdomsårene, når eleven er 14 og 15 år, er ikke nemme. Det er jo en overgangsalder, hvor koncentrationsbesvær, uro, opposition, modvilje og diskussionslyst hører til dagens orden. At drive skole er en udfordring. Men at ansøres til en indsats på skolen er en vigtig hjælp for de unge til at finde en vej gennem junglen. Her må pædagogen stimulere til en indsats, give udfordringer og oplevelser, som kan lede til den glæde, det altid er for en ungdom at besejre sig selv. En vigtig ledetråd for læreren og skolen er at give eleverne høj grad af selvstændighed, give opgaver, som giver dem følelsen af at bygge et læreprojekt op. Ikke mindst at løse opgaver gennem samarbejde, finde løsninger sammen med andre, er et fint hjælpemiddel. Det er ellers en alder, hvor man let bliver sig selv nok.

Steinerskolen – ikke en livssynsskole

Antroposofien er ikke undervisningsstof på Steinerskolerne. Inspiration, idéerne, menneskekundskaben som skolen arbejder efter er imidlertid hentet fra antroposofien. Denne erkendelse er forsøgt givet en alment tilgængelig form, som kan vurderes af alle fordomsfrie mennesker. Skolerne er derfor ikke livssynsskoler, men pædagogiske metodeskoler. Meget tyder på, at behovet for et sådan skolesamfund er endnu mere aktuelt i det 21. århundrede.

<http://www.vestfold.steinerskolen.no/>